

Prameny mezinárodního práva

- čl. 38 **Statutu Mezinárodního soudního dvora**: „Dvůr rozhoduje podle MP.“
- Bere za podklad:
 - **1. mezinárodní smlouvy**
 - **2. mezinárodní zvyklosti přijaté za právo (= mezinárodní obyčej)**
 - 3. obecné zásady právní
 - 4. soudní rozhodnutí
 - 5. nauku nejkvalifikovanějších znalců

Mezinárodní smlouva jako pramen MPV

Pojmové znaky mezinárodní smlouvy

- 1. **souhlasný projev vůle** (dohoda)
 - strany, forma
- 2. **mezi subjekty mezinárodního práva**
 - vyloučeny: nestátní útvary, obchodní společnosti, orgány nejednající jménem státu
- 3. **řídí se mezinárodním právem**
- 4. **zamýšlené právní účinky**
 - deklarace, gentleman`s agreement (Irsko)

Funkce mezinárodní smlouvy

- 1. Upravit určitý konkrétní vztah mezi smluvními státy – stanovit „**subjektivní**“ práva a povinnosti (jako občanskoprávní kontrakt) (kontraktuální)
- 2. Vytvořit **objektivní právo**, tedy právní pravidla závazná pro smluvní státy (právotvorné)

Funkce mezinárodní smlouvy

- ad 1. Mezinárodní smlouvy **kontraktuální**
 - úprava konkrétní otázky – regulace konkrétních právních vztahů
 - ve vnitrostátním právu nejde o pramen práva
 - příklady:
 - o zamezení dvojího zdanění
 - o zamezení dvojího občanství
 - o vzájemné vízové povinnosti
 - o spolupráci v různých oblastech
 - o státních hranicích
 - téměř všechny dvoustranné smlouvy jsou kontraktuální
 - mnohostranné smlouvy také často kontraktuální
 - historicky nejprve smlouvy kontraktuální

Funkce mezinárodní smlouvy

- ad 2. Mezinárodní smlouvy **právotvorné**
 - vytvářejí právní pravidla, která mají být trvale aplikována smluvními státy, tedy objektivní právo
 - příklady (některé mnohostranné smlouvy):
 - kodifikační úmluvy
 - úmluvy o lidských právech
 - úmluvy stanovící režim mezinárodního obchodu
 - unifikační úmluvy
 - výjimečně dvoustranné smlouvy: o právní pomoci

Označení mezinárodních smluv

- úmluva, smlouva, charta, dohoda, protokol, ujednání, statut
- žádný vliv na právní povahu (závaznost)
- označení někdy naznačuje charakter smlouvy
- označení v EU: atypická specifika

Struktura mezinárodní smlouvy

- **1. Preambule** – cíl a účel smlouvy, relevantní pro interpretaci (nepovinná)
- **2. Meritorní text**
- **3. Závěrečná ustanovení** (protokolární články)
= právní život smlouvy
- **4. Přílohy**
 - protokoly
 - prohlášení
 - právní povaha: stanovená smlouvou (protokoly jsou zpravidla nedílnou součástí s odlišným schvalovacím režimem)

1. Mezinárodní právo MS

- mezinárodní obyčej
- Vídeňská úmluva o smluvním právu (smlouvy mezi státy – 1969) (pro ČR platnost od 1987)
- obdobná úmluva (smlouvy mezinárodních organizací – 1986) – nevstoupila v platnost

2. Vnitrostátní právo

- Ústava ČR
- rozhodnutí prezidenta republiky č. 144/1993 Sb.
- usnesení vlády ČR
- chybí prováděcí zákon k Ústavě

Etapy vzniku platné mezinárodní smlouvy

- 1. Sjednání textu smlouvy
- 2. Schválení a autentifikace textu smlouvy
- 3. **Souhlas** se smlouvou **vnitrostátní** a
- 4. **mezinárodní** (vznik mezinárodního závazku)
- 5. Vstup smlouvy v platnost

SJEDNÁNÍ TEXTU SMLOUVY

DVOUSTRANNÉ:

- **návrh** vypracuje jedna ze stran
- sondáž a expertní **jednání** (vyjednávání)
- **přijetí** (parafování, podpis, podpis ad referendum)

MNOHOSTRANNÉ:

- **návrh** připraví mezinárodní organizace
- expertní **jednání** (vyjednávání)
- **přijetí** na diplomatické konferenci (hlasování)

AUTENTIFIKACE TEXTU

- DVOUSTRANNÉ:

- většinou splývá s přijetím (**podpis**, podpis ad referendum)

- MNOHOSTRANNÉ:

- **podpis**, podpis ad referendum
závěrečného aktu
konference,
obsahujícího text
smlouvy

TEXT SMLOUVY SCHVÁLEN A AUTENTIFIKOVÁN

Schvalování smluv v ČR

- Kategorizace smluv pro schvalování podle čl. 49 Ústavy ČR a rozhodnutí prezidenta č. 144/93 Sb.
- 1. PREZIDENTSKÉ
- 2. VLÁDNÍ
- 3. RESORTNÍ

Vyjádření definitivního souhlasu se smlouvou navenek (většinou stanoví sama smlouva)

- na základě takto vyjádřeného souhlasu smlouva může vstoupit v platnost
- **podpis** – typický pro smlouvy vládní a resortní
- **výměna nót** o vnitrostátním schválení – dtto
- „schválení“ (vládní smlouva, výměna listin – neobvyklé)
- **ratifikace** (výměna nebo uložení listin)
- **přístup** (totéž)

Srovnání schválení smlouvy uvnitř a navenek

UVNITŘ

- v l á d n í
 - schválení vládou (usnesení vlády)
- p r e z i d e n t s k é kromě toho:
 - usnesení obou komor Parlamentu
 - prezident: podpis ratifikační (přístupové) listiny

NAVENEK

- v l á d n í
 - podpis, výměna nót
- p r e z i d e n t s k é kromě toho:
 - výměna (uložení) ratifikační listiny, listiny o přístupu

Vstup smlouvy v platnost: vlastní ustanovení

- Definitivní souhlas státu byl vyjádřen
- možnosti:
 - ihned úkonem (např. dnem podpisu)
 - za určitou dobu od úkonu (legisvakance)
 - mohou být stanoveny další podmínky

Objektivní a subjektivní vstup v platnost mnohostranné smlouvy

- **Objektivní platnost smlouvy jako takové:**
 - splnění všech podmínek pro vstup v platnost
 - ratifikace (přístup) ze strany vyžadovaného minimálního počtu smluvních stran
 - uplynutí legisvakance
- **Subjektivní platnost pro konkrétní stát:**
 - ratifikace (přístup) daného státu
 - uplynutí legisvakance
 - splnění podmínky minimálního počtu smluvních stran (objektivní platnost)
- **Objektivní platnost je předpokladem platnosti subjektivní**
- + eventuální souhlas ostatních smluvních států

Mezinárodní smlouva ve vnitrostátním právu ČR

Čl. 10 Ústavy ČR

- **Vyhlášené** mezinárodní smlouvy,
- k jejichž **ratifikaci**
- dal **Parlament souhlas** a
- jimiž je ČR **vázána**,
- jsou **součástí právního řádu**.
- Stanoví-li mezinár. smlouva něco jiného než zákon, **použije se mezinár. smlouva**.

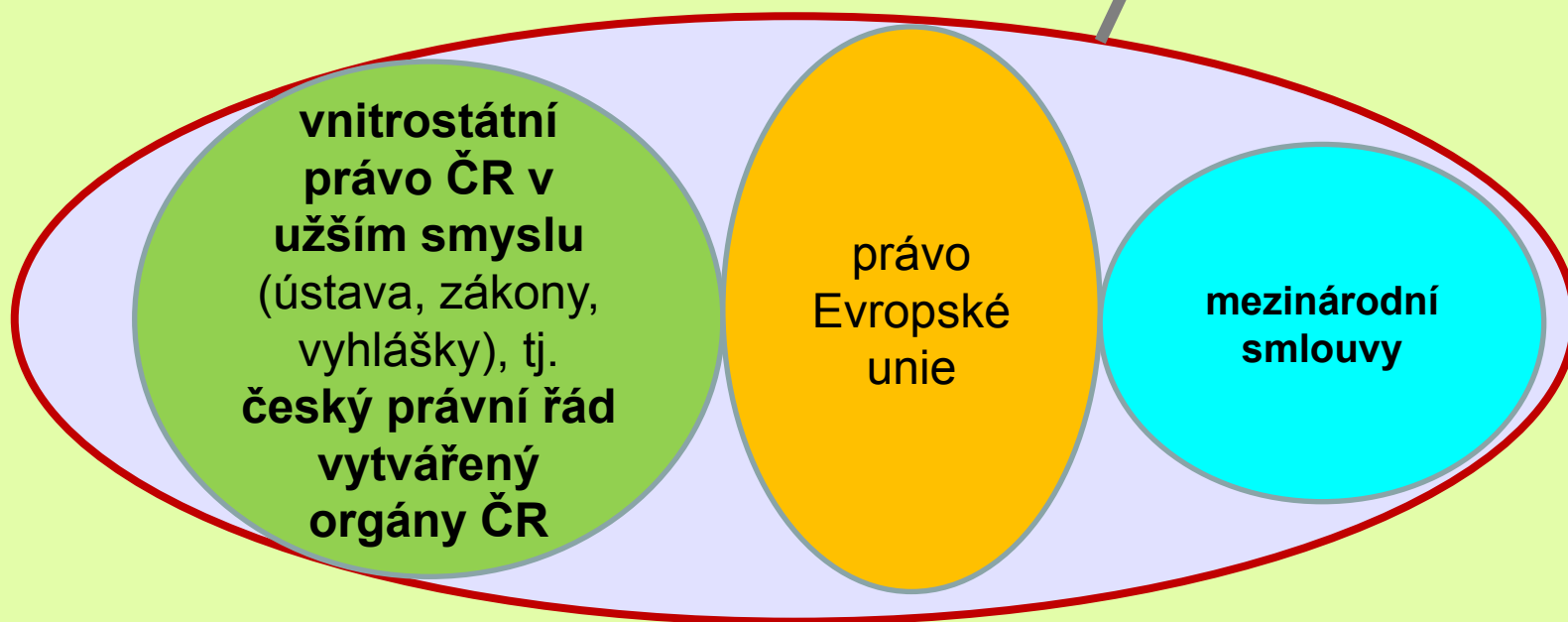
Odkaz na smlouvy v čl. 10 Ústavy

- **řádné schválení** vnitrostátní i mezinárodní
- **„self-executing“** – přímá použitelnost
- **vnitrostátní vyhlášení**
- poměr smlouvy k vnitrost. právní normě:
postavení smlouvy ve vnitrostátním právu
(přednost před zákonem, ne před Ústavou)
- právní účinky vyhlášení smlouvy ve Sb.m.s.

Jak rozumět článku 10 Ústavy: „Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou **součástí právního řádu**; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.“

„Mezinárodní smlouvy jsou součástí PRÁVNÍHO ŘÁDU“ (? – ne formálně, **jen z hlediska závaznosti**)

VŠE DOHROMADY = „právní řád“, tj. všechny právní normy v ČR závazné – *bez ohledu na původ*

Smlouvy schvalované Parlamentem ČR

Článek 49 Ústavy

Souhlas obou komor **Parlamentu** je třeba k ratifikaci smluv:

- a) upravujících **práva a povinnosti osob**,
- b) spojeneckých, mírových a jiných **politických**,
- c) z nichž vzniká **členství ČR** v mezinárodní organizaci,
- d) **hospodářských**, jež jsou všeobecné povahy,
- e) o dalších věcech, jejichž úprava je **vyhrazena zákonu**

Předběžná kontrola ústavnosti

- **Článek 87**

(2) Ústavní soud dále rozhoduje o souladu mezinárodní smlouvy podle čl. **10a a čl. 49** s ústavním pořádkem, a to před její ratifikací. Do rozhodnutí Ústavního soudu nemůže být smlouva ratifikována.

čl. 10a

- **Článek 10a**

(1) Mezinárodní smlouvou mohou být některé pravomoci orgánů České republiky přeneseny na mezinárodní organizaci nebo instituci.

(2) K ratifikaci mezinárodní smlouvy uvedené v odstavci 1 je třeba souhlasu Parlamentu, nestanoví-li ústavní zákon, že k ratifikaci je třeba souhlasu daného v referendu.

Výhrady k mezinárodním smlouvám

Pojem výhrady obecně

Výhradou rozumíme

- *jednostranné prohlášení státu*
- *směřující k vyloučení závaznosti určitých ustanovení smlouvy pro tento stát,*
- *tedy ke změně právních následků těchto ustanovení.*

- *smysl výhrady, četnost*
- *kompatibilita výhrady s předmětem a cílem smlouvy*

Pojem výhrady ve Vídeňské úmluvě

- *jednostranné prohlášení*
- *jakkoliv formulované nebo označené,*
- *učiněné státem při podpisu, ratifikaci, přijetí nebo schválení smlouvy, nebo při přístupu k ní,*
- *jímž se zamýšlí vyloučit nebo pozměnit právní účinek určitých ustanovení smlouvy při jejich použití vůči tomuto státu.*

Učinění výhrady

- jen při podpisu, ratifikaci a jiných podobných **úkonech**, jimiž je vyjadřován definitivní souhlas státu se smlouvou
- výhradu **nelze učinit dodatečně**, tedy poté, co byl tento souhlas vyjádřen
- obligatorní je **písemná forma** výhrady, kterou je třeba notifikovat ostatním smluvním stranám

Přípustnost výhrady

- rozlišují se výhrady smlouvou
- **výslovně zakázané,**
- **výlučně dovolené,**
- **výslovně dovolené (předvídané) a**
- **ostatní.**
- Kromě toho není dovoleno učinit výhradu, která by byla **neslučitelná s předmětem a účelem smlouvy.**

Přijetí výhrady

- **Ostatní výhrady (tedy smlouvou nezmiňované) musí být zásadně přijaty jinými smluvními státy.**
- Ty mají možnost výhradu přijmout nebo k ní **uplatnit námitku**. Je-li výhrada jiným smluvním státem **přijata**, stávají se oba ve vzájemné relaci stranami smlouvy ve znění výhrady.
- **Nevznese-li smluvní stát námitku k výhradě do dvanácti měsíců od její notifikace, má se za to, že ji přijal.**
- **Námitka** proti výhradě vznesená smluvním státem **nebrání tomu, aby smlouva mezi oběma vstoupila v platnost, ledaže by namítající stát jasně vyjádřil opačný úmysl.**
- **Výhrada musí být přijata alespoň jedním dalším smluvním státem**, aby byl účinný úkon vyjadřující souhlas být vázán smlouvou ze strany státu činícího přitom tuto výhradu.

Přijetí výhrady a námitka

- Výhrada platná **ve vztahu k jinému smluvnímu státu mění pro oba státy ustanovení smlouvy podle obsahu výhrady.** Tato výhrada nemá právní účinky pro jiné smluvní státy v jejich vzájemných vztazích.
- Jestliže stát, který vznesl námitku k výhradě, **se nevyslovil proti vstupu smlouvy v platnost** mezi ním a státem, který učinil výhradu, **ustanovení, proti němuž výhrada směřuje, se mezi oběma státy v rozsahu výhrady nepoužijí.**

Odvolání výhrad a námitek

- Výhrady, jakož i námitky k výhradám lze **kdykoli odvolat**, a to jednostranným aktem a vždy písemně.

Prohlášení

- Někdy státy činí při podpisu nebo ratifikaci smlouvy ***prohlášení***.
- Prohlášení, která vyhovují definici výhrady, jsou vlastně **výhradami**.
- Naproti tomu **prohlášení, která nezamýšlejí pozměnit právní účinky smlouvy vůči státu, výhradami nejsou.**
- Prohlášení se mohou týkat výkladu smlouvy (***tzv. interpretační prohlášení***).